

SİGORTALILIĞIN SONA ERMESİNİN BİLDİRİMİ ve YAPTIRIMLARI

*NOTIFICATION OF END OF INSURANCE
AND ITS SANCTIONS*

Akın ŞİMŞEK^(*)

ÖZ

Çalışanların sigortalı olmasını gerektirir işe veya mesleki faaliyete başlaması ile sigortalılık hak ve yükümlülükleri de başlamaktadır. Sigortalı olmayı gerektirir faaliyetin veya çalışmanın sona ermesinde de sigortalılık hak ve yükümlülükleri sona ermektedir. Ancak sigortalılığın başlaması veya sona ermesi halleri kendiliğinden tescil edilmemektedir. Sigortalıları çalıştıran işverenler ile Bağ-Kur'lu olmayı gerektirir faaliyete başlayanların bildirimle yükümlü tutulan meslek odaları gibi kuruluşlar sigortalılığın başlamasını ve sona ermesini yasal süre ve diğer esaslar çerçevesinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirmek zorundadırlar. Bu bildirimlerin zamanında ve usulüne uygun olarak yapılmamasında ise idari para cezasına maruz kalınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sigortalılık, Sigortalılık Tescil, İşten Ayrılma, Bildirim

ABSTRACT

Employees start having insurance rights and responsibilities once they start a business or hold a position that require insurance. When this business is ceased or the position is left, then rights and responsibilities end too. However, these legal states are not registered automatically. Employers, and on behalf of some their professional bodies, must notify the Social Security Institution within legal durations that need for insurance starts or ends. Those who do not notify the administration within legal periods will be subject to administrative fines.

Keywords: Insurance, insurance registration, leave a job, notification

^(*) Kamu Yönetimi Uzmanı Rekabet Kurumu, İdari Koordinatör

1- GİRİŞ

Sosyal güvenlik açısından genel olarak sigortalılığın başlama nedeni ortadan kalkınca veya son bulunca sigortalılık hali ve bu kapsamdaki hak ve yükümlülükler de sona ermektedir. Sigortalılığın sona ermesi ve bildirim konusunda ise sigortalılık statüsüne göre farklı durumlar ortaya çıkmaktadır. Sigortalılığın sona ermesi ve bildirim hususunda 5510 sayılı Kanunun 9'uncu maddesinde düzenleme yapılmış olmakla birlikte yasal sürede yerine getirilmeyen bildirim yükümlülüğünün yaptırımına ise 5510 sayılı Kanunun 102'nci maddesinde yer verilmiştir. Sigortalılığın sona ermesinde yapılacak bildirim şekli ile diğer usul ve esaslar da Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin 14'üncü maddesinde açıklanmıştır.

2- SSK (4/1-a) SİGORTALILARININ SİGORTALILIĞININ SONA ERMESİ ve BİLDİRİMİ

5510 sayılı Kanuna göre 4/1-a sigortalısı olanların sigortalılıkları hizmet akdinin sona erdiği tarihte sona ermektedir. Sigortalılığın sona erdiği tarih de işverenleri tarafından on gün içinde işten ayrılış bildirgesi ile Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmektedir. Sigortalılığın sona ermesine ilişkin bildirim Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği ekinde yer alan 4/1-a sigortalıları için belirlenmiş sigortalı işten ayrılış bildirgesiyle sigortalılığın sona ermesini takip eden on gün içinde e-sigorta ile yapılmaktadır. 4/1-a sigortalılarından naklen ve hizmet akdi sona ermeden aynı işverenin aynı ya da başka üniteye tescil edilmiş diğer bir işyerinde çalışmak üzere işten ayrılanlar için veya işyerinin aynı il içinde başka bir sosyal güvenlik il müdürlüğü/merkez müdürlüğü görev bölgesine nakledilmesi halinde eski işyeri numarası üzerinden yasal süresi dışında verilen sigortalı işten ayrılış bildirgesi de süresinde verilmiş sayılmaktadır.

3- BAĞ-KUR (4/1-b) SİGORTALILARININ SİGORTALILIĞININ SONA ERMESİ ve BİLDİRİMİ

5510 sayılı Kanuna göre 4/1-b sigortalısı sayılanlardan,

- Ticari kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefi olanların sigortalılıkları, bu mükellefiyetlerinin sona erdiği tarih itibarıyla sona ermekte olup vergi mükellefiyeti terk işleminin tesis tarihinden itibaren iki ayı geçmemek üzere vergi mükellefinin işi bırakma işlemlerinin tekemmül ettirildiği tarihten itibaren "vergi dairelerince ve sigortalılarca",
- Gelir vergisinden muaf olanların sigortalılıkları esnaf ve sanatkâr sicil müdürlüklerindeki kayıtlarının silindiği tarihte sona ermekte olup bu tarih "esnaf ve sanatkâr sicil müdürlüklerince ve sigortalılarca",
- Gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlardan esnaf ve sanatkârlar odaları birliklerinden alacakları Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği ekinde formatı belirlenmiş muafiyet belgesi ile belgeleyerek on gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna intikal ettirenlerin sigortalılıkları belgenin düzenlendiği tarihten, bu süreyi geçirenlerin sigortalılıkları ise belgenin Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarına intikal ettiği tarihten itibaren, Sosyal Güvenlik Kurumunca ticaret sicil müdürlüklerinden alınan kayıtlardan resen tescili yapılanların Sosyal Güvenlik Kurumunca sigortalılık tescillerinin tebliğ edildiği tarihten itibaren 10 gün içerisinde esnaf ve sanatkârlar odaları birliklerinden alacakları ve resen tescil tarihinden geriye doğru en fazla 1

yıla ilişkin olmak üzere muafiyet belgesi ile belgelemeleri ve belgenin düzenlenme tarihinden itibaren 1 ay içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumuna ibraz etmeleri halinde muafiyetin başlangıç tarihi itibarıyla sona erer, bu tarih "sigortalılarca",

ç) Şirket ortaklarından;

1- Kollektif şirket, adi komandit şirketlerin komandite ve komanditer ortakları ile donatma iştiraki ortaklarının sigortalılıkları vergi mükellefiyetlerinin bittiği tarihte sona erer ve bu tarih "vergi dairelerince ve sigortalılarca",

2- Anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortaklarının sigortalılıkları bu görevlerinin bittiği tarihte sona erer ve bu tarih "şirket yetkililerince ve sigortalılarca",

3- Limited şirket, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortaklarının sigortalılıkları hisse devrine ilişkin alınan ortaklar kurulu kararı ile hisselerin devrine ilişkin tanzim edilen noter devir sözleşmesinin ve devrin pay defterine işlendiği sayfanın birer suretlerinin birlikte ibraz edilmesi veya hisse devri ticaret sicil memurluğuna tescil edilmiş ise ticaret sicil gazetesinde ilan edildiği nüshasının ibraz edilmesi kaydıyla ortaklar kurulu karar tarihi itibarıyla sona erer ve bu tarih, "sigortalılar ve şirket yetkililerince",

d) İflasın açılmasına mahkemece karar verilen şirketlerin ortaklarının sigortalılıkları sigortalının talebi hâlinde mahkemenin karar tarihinde, sigortalının talebinin olmaması hâlinde ise mahkemece iflasın kapatılmasına karar verildiği tarihte sona erer ve bu tarih "sigortalılar ve şirket yetkililerince",

e) Tasfiyenin açılmasına mahkemece karar verilen şirketlerin ortaklarının sigortalılıkları sigortalının talebi hâlinde mahkemenin karar tarihinde sona erer, bu tarih sigortalılarca, sigortalının talebinin olmaması hâlinde tasfiye kurulu kararının ticaret sicil memurluğuna tescil edildiği tarihte sona erer ve bu tarih "ticaret sicil memurluğunca ve sigortalılarca",

f) Tasfiyesine şirketin ortaklar kurulu tarafından karar verilen şirketlerin ortaklarının sigortalılıkları sigortalının talebi hâlinde tasfiyenin başlanmasına karar verildiği tarihte sona erer, bu tarih sigortalılarca, sigortalının talebinin olmaması hâlinde ise tasfiyenin sonuçlandığına ilişkin tasfiye kurulu kararının ticaret sicil memurluğuna tescil edildiği tarihte sona erer ve bu tarihler "sigortalılarca ve ticaret sicil memurluklarınca",

g) Münfesih duruma düşen şirketlerin ortaklarının sigortalılıkları sigortalının talebi hâlinde şirketin münfesih duruma düştüğü tarih itibarıyla sona erer, bu tarih sigortalılarca, sigortalının talebinin olmaması hâlinde münfesih duruma düşen şirketin tasfiyesinin sonuçlandığına dair tasfiye kurulu kararının ticaret sicil memurluğuna tescil edildiği tarihte sona erer ve bu tarihler "sigortalılarca ve ticaret sicil memurluklarınca",

ğ) Mahkeme kararı ile iflasın, tasfiyenin açılmasına, ortaklar kurulu kararı ile tasfiyenin başlamasına veya münfesih duruma düşmesine karar verilen şirketlerin ortaklarından hizmet akdi ile çalışmaya başlayanların sigortalılıkları, çalışmaya başladıkları tarihten bir gün öncesinden itibaren sona erer ve bu tarih "sigortalılarca",

h) Gelir vergisinden muaf olarak sigortalılıkları devam ederken hizmet akdi ile çalışmaya başlayanların sigortalılıkları, çalışmaya başladıkları tarihten bir gün öncesinden itibaren sona erer ve bu tarih "sigortalılarca",

- i) Köy ve mahalle muhtarlarının sigortalılıkları muhtarlık görevinin bittiği tarihte sona erer ve bu tarih "il ve ilçe mülki amirliklerince ve sigortalılarca",
- ii) Köy ve mahalle muhtarlarından Kanunun 4'üncü maddesinin birinci fıkrası (b) bendi kapsamında gelir vergisi mükellefi olanlar hariç, aynı zamanda hizmet akdi ile çalışmaya başlayanların sigortalılıkları, çalışmaya başladıkları tarihten bir gün öncesinden itibaren sona erer ve bu tarih "sigortalılarca",
- j) Tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanların sigortalılıkları tarımsal faaliyetin bittiği tarihte sona erer ve bu tarih ziraat odalarının, ziraat odası bulunmayan yerlerde ise "tarım il/ilçe müdürlüklerince ve sigortalılarca",
- k) Tarımsal faaliyette bulunanlardan ziraat odalarından, ziraat odalarının bulunmadığı yerlerde ise tarım il/ilçe müdürlüklerinden alacakları muafiyet belgesi ile belgeyerek on gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna intikal ettirilenlerin sigortalılıkları belgenin düzenlendiği tarihten, bu süreyi geçirenlerin sigortalılıkları ise belgenin Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarına intikal ettiği tarihten itibaren, Sosyal Güvenlik Kurumunca ziraat odalarından veya ziraat odalarının bulunmadığı yerlerde tarım il/ilçe müdürlüklerinden alınan kayıtlardan resen tescili yapılanların Sosyal Güvenlik Kurumunca sigortalılık tescillerinin tebliğ edildiği tarihten itibaren 10 gün içerisinde ziraat odalarından veya ziraat odalarının bulunmadığı yerlerde tarım il/ilçe müdürlüklerinden alacakları ve resen tescil tarihinden geriye doğru en fazla 1 yıla ilişkin olmak üzere muafiyet belgesi ile belgelemeleri ve belgenin düzenlenme tarihinden itibaren 1 ay içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumuna ibraz etmeleri halinde muafiyetin başlangıç tarihi itibarıyla yahut 65 yaşını doldurması nedeniyle talepte bulunduğu tarihten itibaren sona erer, bu tarih sigortalılarca,
- l) Herhangi bir yabancı ülkede ikamet eden ve o ülke mevzuatı kapsamında çalışmaya başlayan veya ikamet esasına bağlı olarak o ülke sosyal güvenlik sistemine dâhil olanların sigortalılıkları, çalışmaya veya ilgili ülke sosyal güvenlik sistemine dâhil oldukları tarihten bir gün öncesinden itibaren sona erer ve bu tarih sigortalılarca,
- m) 6132 sayılı Kanuna tabi jokey ve antrenörlerin sigortalılıkları, lisansları yenilenmeyenler için lisanslı oldukları yılın sonunda sona erer ve bu tarih Türkiye Jokey Kulübü ve sigortalılarca, on gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmektedir. Sigortalılığın sona ermesine ilişkin bildirimler, örneği Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği ekinde 4/1-b sigortalıları için yayımlanan sigortalı işten ayrılış bildirgesiyle sigortalılığın sona ermesini takip eden on gün içinde e-sigorta ile yapılmaktadır. Bu kapsamda 4/1-b sigortalılarından sigortalı işten ayrılış bildirgesini kâğıt ortamında verenler için, sigortalılığın sona ermesini takip eden on gün içinde sigortalı işten ayrılış bildirgesi iki nüsha düzenlenmekte ve biri düzenleyen kuruluştaki kalmakta, diğeri ise ilgili sosyal güvenlik il müdürlüğü/merkez müdürlüğüne gönderilmektedir.

4- MEMURLARIN (4/1-c SİGORTALILARININ) SİGORTALILIĞININ SONA ERMESİ ve BİLDİRİMİ

5510 sayılı Kanuna göre 4/1-c sigortalısı sayılanların sigortalılıkları;

- Vefat hâlinde veya aylık bağlanmasını gerektiren hâllerde, görev aylıklarının kesildiği tarihi,
- 5434 sayılı Kanununun 40'ıncı maddesinde belirtilen yaş hadleri ile sıhhi izin sürelerinin doldurulması hâlinde ise bu süre ve hadlerin doldurulduğu tarihleri,

takip eden aybaşından, diğer hâllerde ise görevden ayrıldıkları tarihten itibaren sona emekte olup bu tarih, sigortalı işe giriş bildirgesini düzenlemekle yükümlü olan kurum veya kuruluş tarafından on gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmektedir. Sigortalılığın sona ermesine ilişkin bildirimler Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği ekinde yer alan 4/1-c sigortalıları için belirlenmiş sigortalı işten ayrılış bildirgesiyle sigortalılığın sona ermesini takip eden on gün içinde e-sigorta ile yapılmaktadır. 4/1c sigortalısı sayılanlardan, yer değiştirme suretiyle bir kurumdan diğer bir kuruma nakledilenler hakkında sigortalı işe giriş bildirgesi ve sigortalı işten ayrılış bildirgesi ile gerekli bildirimler yapılmaktadır.

5- ÇIRAK, STAJER ve MESLEKİ ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN İŞTEN AYRILMALARININ BİLDİRİMİ

3308 sayılı Kanunda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler, meslek liselerinde okuyanlar, yükseköğrenimleri sırasında staja tabi tutulan öğrencilerin sigortalılığı eğitim veya öğretimlerinin/staj sürelerinin bittiği tarihten itibaren sona ermekte olup bu tarih, eğitim ve öğretim gördükleri kurumlarca on gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmektedir.

6- 506 SAYILI KANUNUN GEÇİCİ 20'NCİ MADDESİ KAPSAMINDAKİ SANDIKLARCA YAPILACAK İŞTEN AYRILMALARIN BİLDİRİMİ

Bazı bankalar ile meslek örgütleri gibi kurum ve kuruluşların personelinin sosyal güvenliğini korumaya yönelik olarak kurulmuş 506 sayılı Kanunun geçici 20'nci maddesi kapsamındaki sandıklar Sosyal Güvenlik Kurumuna devir tarihine kadar, 01.08.2009 tarihinden sonra işe başlayan ve işten ayrılan iştirakçilerinin sandıkla ilgilerinin sona ermesine ilişkin bildirimlerini işten ayrılma tarihinden itibaren en geç on gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna yaparlar.

7- İŞTEN AYRILMANIN BİLDİRİMİ İLE İLGİLİ İDARİ PARA CEZALARI

Sigortalılığın sona ermesine ilişkin bildirim yapılmasında 4/1-a sigortalısı olarak çalışanların sigortalılıklarının sona ermesine ilişkin bildirim ile 506 sayılı Kanunun geçici 20'nci maddesinde yer alan sandıklara, sandık iştirakçiliğinin başlama veya sona ermesine ilişkin bildirim, süresi içinde ya da Sosyal Güvenlik Kurumunca belirlenen şekle ve usule uygun olarak yapmayanlar veya Sosyal Güvenlik Kurumunca internet, elektronik veya benzeri ortamda göndermekle zorunlu tutulduğu halde anılan ortamda göndermeyenler hakkında, bir takvim ayında işlenen bu fiillerden dolayı tutmakla yükümlü bulunan defter ve belgelerin ibraz edilmemesi nedeniyle verilmesi gereken ceza tutarını aşmamak kaydıyla her bir sigortalı veya sandık iştirakçisi için döneminde geçerli 4857 sayılı İş Kanunu gereğince 16 yaşından büyük işçiler için belirlenen bir aylık asgari ücretin onda biri tutarında (2014 yılı ikinci altı aylık dönem için 113,40 TL) idari para cezası uygulanmaktadır.

Sigortalılardan 4/1-b sigortalısı olmalarını gerektiren faaliyetinin sona erdiğini bildiren 4/1-b sigortalılarını Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirmeyen kurum ve kuruluşlar ile tüzel kişilere, aylık asgari ücret tutarında (2014 yılı ikinci altı aylık dönem için 1.134,00 TL) idari para cezası uygulanmaktadır.

Mahkeme kararına, Sosyal Güvenlik Kurumunun denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurlarınca yapılan tespitler veya diğer kamu idarelerinin denetim elemanlarınca kendi mevzuatları gereğince yapacakları soruşturma, denetim ve incelemelere ya da kamu idarelerinden alınan belgelere

istinaden düzenlenenler hariç olmak üzere, bildirgenin veya belgenin yasal süresi geçtikten sonra ilgililerce kendiliğinden 30 gün içinde verilmesi ve söz konusu cezaların ilgililerce, yapılacak tebliğat tarihini takip eden günden itibaren 15 gün içinde ödenmesi halinde, bu kapsamda öngörülen idari para cezaları dörtte bir oranına karşılık gelen tutar üzerinden uygulanmaktadır. İdarî para cezalarının, Sosyal Güvenlik Kurumuna itiraz edilmeden veya yargı yoluna başvurulmadan önce tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde peşin ödenmesi halinde, bunun dörtte üçü tahsil edilmektedir.

8- SONUÇ

Çalışanların işten ayrılmaları veya faaliyetlerine son vermelerini Sosyal Güvenlik Kurumu'nca belirlenen usul ve esaslar ile 5510 sayılı Kanunla belirlenen sürelerde Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirilmemesi halinde özellikle idari para cezasına maruz kalınması en büyük yatırımdır. Ancak işten ayrılış bildirgesinin verilmesinde memurlar için zorunluluk ve yasal süre belirlenmiş olmasına rağmen kamu kurumlarının memur olarak çalıştırdığı kişileri işten ayrıldıkları zaman süresinde Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirmemeleri halinde idari para ceza uygulanmaması işverenler ve sigortalılar açısından ayırma yol açmakta ve haksız bir durum ortaya çıkarmaktadır. Hatta işten ayrılmanın zamanında bildirilmemesi için idari para cezası belirlenmemiş olan memurların işten ayrılmalarında idari para cezası öngörülmemesi nedeniyle yasal sürede bildirim yapılmaması halinde ilerideki yıllarda kişilerin emekli olacakları zaman hizmetlerinin tespitinde mağduriyetlerine yol açması gibi bir durumla da karşı karşıya kalılabilmektedir.

KAYNAKÇA

- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
- Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği
- www.mevzuat.gov.tr
- www.sgk.gov.tr
- www.yaklasim.com